

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain muuttamisesta (HE 57/2018 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anna Kankaanpää, opetus- ja kulttuuriministeriö
- ylijohtaja Mika Tammilehto, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Kati Lounema, Opetushallitus
- erityisasiantuntija Maarit Kallio-Savela, Suomen Kuntaliitto
- vt. toimitusjohtaja Riikka Reina, Ammattiosaamisen kehittämissyhistys AMKE ry
- vice ordförande Dan Cederlöf, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- förbundssekreterare Malin Lindholm, Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf
- asiantuntija Samuli Maxenius, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry
- pääsihteeri Juuso Luomala, Suomen Opiskelija-Allianssi - OSKU ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia sekä yksityisistä turvallisuuspalveluista annettua lakia.

Ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia muutettaisiin siten, että opetus- ja kulttuuriministeriölle annettua valtuutusta asetuksella säätää ammatillisen tutkinnon perusteisiin sisältyvistä osaamisaloista laajennettaisiin sikäli, kun se olisi tarpeellista johtuen osaamisalaan kohdistuvista muista säännöksistä, sopimuksista tai osaamisalaan kohdistuvista turvallisuusvaatimuksista. Opiskeluoikeuden peruuttamista opiskelijan terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyvistä syistä koskevia säännöksiä täsmennettäisiin siten, että säännöksiä voidaan soveltaa paitsi kokonaiseen

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2018 vp

tutkintoon, myös tutkintoon kuuluvaan osaamisalaan. Järjestämisluvan myöntämistä koskevaa säännöstä täsmennettäisiin siten, että ammatillisen koulutuksen järjestämisluvasta voitaisiin pois-sulkea koulutuksen järjestäjän oikeus myöntää tutkintoja ja antaa koulutusta tiettyyn tutkintoon sisältyvällä osaamisalalla tai osaamisaloilla. Tarve tarkentaa säännöksiä johtuu aikaisempaa laaja-alaisemmista ammatillisista tutkinnoista.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia muutettaisiin täsmentämällä sitä siten, että harkinnanvaraisen korotuksen myöntäminen on mahdollista myös varainhoitovuoden aikana. Lisäksi tehtäisiin tarpeelliset täsmennykset koskien mahdollisen lisätalousarvion mukaisen rahoituksen jakamista.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annettuun lakiin tehtäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetusta laista ja ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetusta asetuksesta johtuvat tekniset muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 1 päivänä elokuuta 2018. Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista tulisi voimaan kuitenkin 1 päivänä elokuuta 2018.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset liittyvät lähinnä ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen uudistuksen toteuttamiseen sekä tarpeeseen vastata ennakoimattomiin ammatillista osaamista koskeviin koulutustarpeisiin. Uudistus on osa ammatillisen koulutuksen reformia.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin esitettävät muutokset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että ammatillista koulutusta koskevaan lainsäädäntöön tehdään tarvittavat muutokset tutkintorakenteen ja osaamisalojen uudistamisen toteuttamiseksi. Uudistuksessa useat vanhan tutkintorakenteen mukaiset tutkinnot yhdistyvät nykyistä laaja-alaisemmiksi ammatillisiksi tutkinnoiksi.

Esityksen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriöllä olevaa valtuutusta säätää asetuksella ammatillisen tutkinnon perusteisiin sisältyvistä osaamisaloista laajennettaisiin siten, että se kattaisi myös osaamisalaan kohdistuvista muista säännöksistä, kansainvälisistä sopimuksista tai turvallisuusvaatimuksista tulevat sääntelytarpeet. Voimassa olevan lain nojalla ministeriön asetuksenantovaltuus säätää osaamisaloista kattaa vain poikkeuksellisen kalliin koulutuksen. Valiokunta katsoo, että esitetyt muutokset ovat johdonmukaisia aiemmin päätettyyn tutkintorakenteen uudistamiseen nähden, ja pitää esitettyjä muutoksia tarpeellisina.

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2018 vp

Säännöksiä, jotka koskevat opiskeluoikeuden peruuttamista opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn perusteella (SORA-säännökset) esitetään täsmennettävän siten, että niitä voidaan soveltaa tutkintoon kuuluvaan osaamisalaan. Nykyisin peruuttaminen koskee kokonaisen tutkinnon suorittamista. Osana ammatillisen koulutuksen reformia uudistetaan tutkintorakennetta siten, että tutkintoja tulee olemaan huomattavasti vähemmän (351:n sijasta 164 tutkintoa) ja niistä tulee laaja-alaisempia kuin nykyisin. Nyt tehdyn esityksen tarkoituksena on, että mahdollisuus opiskeluoikeuden peruuttamiseen kohdentuu jatkossa joissakin laaja-alaisissa tutkinnoissa vain niihin tutkinnon sisällä oleviin osaamisaloihin, jotka liittyvät alaikäisten turvallisuuteen, potilas- tai asiakasturvallisuuteen taikka liikenneturvallisuuteen. Näin vältetään tilanteelta, että opiskelijalta evätään mahdollisuus opiskella ammattiin, jossa toimimiseen hänellä ei ole terveyteen tai toimintakykyyn liittyvää estettä. Valiokunta kannattaa muutosesitystä, sillä se parantaa opiskelijoiden oikeusturvaa oleellisesti.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin esitettävät muutokset

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia (1705/2009, muut. 532/2017, rahoituslaki) esitetään muutettavan mm. siten, että strategiarahoituksen myöntäminen on mahdollista myös varainhoitovuoden aikana (32 h §:n uusi 2 momentti). Ehdotettu säännös mahdollistaa strategiarahoituksen myöntämisen lisätalousarvion perusteella, jos 32 h §:n 1 momentin mukainen strategiaraha on varsinaisen talousarvioesityksen perusteella jo jaettu täysimääräisesti eli koko neljän prosentin osuudelta. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtävän täsmennyksiä lisätalousarvion mukaisen rahoituksen jakamisesta.

Valiokunta painottaa, että esitetyssä uudessa 2 momentissa mahdollistettavan lisätalousarvion perusteella myönnettävän strategiarahoituksen tarkoituksena on vastata sellaisiin ennakoimattomiin ja akuutteihin koulutustarpeisiin, joihin ei ole voitu varautua ao. varainhoitovuoden rahoituksesta päätettäessä, joten se ei ole ensisijainen eikä säännönmukainen lisärahoituskeino. Poikkeuksellisia tilanteita voivat olla esimerkiksi äkilliset työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoongelmat, joihin tarvitaan täsmäkoulutusta, taikka esiin tullut tarve saada käynnistettyä pilotteja koulutuksen kehittämiseksi nopeammin kuin normaalilla talousarviomenettelyllä. Valiokunta pitää esitystä tarkoituksenmukaisena, koska sillä saadaan rahoitusjärjestelmään mekanismi, jolla voidaan tarvittaessa kesken varainhoitovuoden esimerkiksi kasvattaa opiskelijamäärää ja vastata äkillisiin koulutustarpeisiin, jotka voivat olla paikallisia, alueellisia tai valtakunnallisia.

Lisätalousarviolla jaettava rahoitus ei muuta talousarvion perusteella varainhoitovuodeksi päätettyä rahoitusta ja siihen perustuvia perus-, suoritus-, vaikuttavuus- ja strategiarahoituksen osuuksia. Valiokunta tähdentää, että ehdotettu lisätalousarvioon perustuva strategiarahoitus tulee olemaan eduskunnan kontrollissa. Sen määrä ja käyttötarkoitus perusteluineen esitetään lisätalousarviossa, joka tulee eduskunnan käsiteltäväksi ja päätettäväksi.

Asiantuntijakuulemisissa kiinnitettiin huomiota ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän monimutkaisuuteen ja perusrahoituksen riittävyyteen. Valiokunta toteaa, että uuteen järjestelmään on alettu siirtyä vähitellen, ja korostaa sitä koskevan seurannan merkitystä. Näiltä osin valiokunta viittaa ammatillisen koulutuksen ja sen rahoituksen lainsäädännön uudistusta (HE 39/2017 vp) koskevassa mietinnössä (SiVM 7/2017 vp, s. 20–22) toteamaansa. Uuden rahoitusjärjestelmän käyttöönotto on vielä lain mukaisessa siirtymävaiheessa ja tulee kokonaisuudessaan

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2018 vp

käyttöön vuonna 2022. Pitkän siirtymäajan tarkoituksena on turvata koulutuksen järjestäjille riittävä aika sopeutua uudistukseen. Valiokunnan ehdottamaan ja eduskunnan hyväksymään (EV 86/2017 vp) lausumaan viitaten valiokunta korostaa, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulee rahoitusuudistuksen siirtymäkauden aikana seurata ammatillisen koulutuksen uuden rahoitusjärjestelmän vaikutuksia ammatillisen koulutuksen järjestämiseen ja tuoda sivistysvaliokunnalle selvitys tiedoksi vuosittain syysistuntokauden alussa. Samassa yhteydessä tulee arvioida myös perusrahoitusosuuden riittävyttä. Valiokunta painottaa, että rahoituslakiin nyt tehtävien muutosten tulee sisältyä edellä mainittuun seurantatyöhön rahoituksen kokonaiskuvan saamiseksi.

Opiskelijapalaute

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota opiskelijapalautteeseen koulutuksen järjestäjän saamaan rahoitukseen vaikuttavana tekijänä. Opiskelijapalautteen hyödyntäminen ja sen vaikutus koulutuksen järjestäjän saamaan rahoitukseen on osa ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että opiskelijoiden ääni saadaan kuuluviin koulutuksen laadun kehittämisessä, ja samalla uudistaa mietinnössään (SiVM 7/2017 vp) toteamansa, että ammatillisen koulutuksen rahoituksen perustaksi ehdotettujen opiskelijoiden ja työelämän tyytyväisyyttä koskevien tulosten tulee perustua mittareihin, joiden luotettavuus on varmistettu.

Opiskelijapalaute vaikuttavuusrahoitukseen vaikuttavana tekijänä otetaan käyttöön ensimmäisen kerran varainhoitovuonna 2020, joten palautejärjestelmän luomiselle on annettu kahden vuoden siirtymäaika lain voimaantulosta (1.1.2018). Valiokunnan saaman selvityksen mukaan opiskelijapalautetta kerää jo suuri osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriössä pohditaan parhaillaan palautejärjestelmälle sähköistä toteuttamistapaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että opiskelijapalautteen keräämisen ja kokoamisen helpottamiseksi luodaan helppokäyttöiset sähköiset työkalut, joilla edesautetaan palautejärjestelmän sujuvaa toimintaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sivistysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomina hallituksen esitykseen HE 57/2018 vp sisältyvät 1., 2. ja 3. lakiehdotuksen.

Helsingissä 13.6.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuomo Puumala kesk
varapuheenjohtaja Sari Multala kok
jäsen Ritva Elomaa ps
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Marisanna Jarva kesk
jäsen Hanna Kosonen kesk

Valiokunnan mietintö SiVM 3/2018 vp

jäsen Mikaela Nylander r
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Sami Savio ps
jäsen Jani Toivola vihr
jäsen Pilvi Torsti sd
jäsen Raija Vahasalo kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen